

Apstiprināta Saeimā 2011.gada 10.martā.

Nacionālās drošības koncepcija (informatīvā daļa)

Saturs

1. Ievads
2. Nacionālā drošība un nacionālās drošības politika
 - 2.1. Nacionālās drošības jēdziena raksturojums
 - 2.2. Nacionālās drošības politikas raksturojums
3. Nacionālās drošības apdraudējumu novēršanas prioritātes
 - 3.1. Militārā apdraudējuma novēršana
 - 3.2. Ārvalstu izlūkošanas un drošības dienestu radītā apdraudējuma novēršana
 - 3.3. Pilsoniskas sabiedrības vienotības apdraudējuma novēršana
 - 3.4. Ekonomisko interešu apdraudējuma novēršana
 - 3.5. Ekstrēmistiski un radikāli orientēto organizāciju radītā apdraudējuma novēršana
 - 3.6. Starptautiskā terorisma apdraudējuma novēršana
 - 3.7. Informācijas tehnoloģiju apdraudējuma novēršana

1. Ievads

Nacionālās drošības koncepcija (turpmāk - Koncepcija) ir uz Valsts apdraudējuma analīzes pamata sagatavots dokuments, kurā noteikti valsts apdraudējuma novēršanas stratēģiskie pamatprincipi, prioritātes un pasākumi, kas jāņem vērā, izstrādājot jaunus politikas plānošanas dokumentus, tiesību aktus un rīcības plānus nacionālās drošības jomā.

Tāda veida valsts apdraudējumu kā valsts mēroga katastrofu (vētra, intensīvas lietus gāzes, intensīva snigšana, zemestrīces, plaša mēroga plūdi, plaši vai paaugstinātas bīstamības ugunsgrēki, bīstamo vielu noplūdes, rūpnieciskās avārijas, bīstamas infekcijas slimības, sabiedriskās nekārtības u.c.) pārvarēšanas jautājumi tiek risināti civilās aizsardzības sistēmas ietvaros, tādējādi šie riski un apdraudējumi apzināti Valsts civilās aizsardzības plāna ietvaros.

Uz Konceptijā izvirzītajām prioritātēm pamatojas valsts institūciju veiktie pasākumi un savstarpējā sadarbība, izstrādājot un īstenojot nacionālās drošības politiku. Pamatojoties uz šajā Konceptijā noteiktajām prioritātēm, Ministru kabinets izstrādā Nacionālās drošības plānu, kurā ietverti konkrēti valsts apdraudējuma neitralizācijas un novēršanas pasākumi un līdzekļi.

2. Nacionālā drošība un nacionālās drošības politika

2.1. Nacionālās drošības jēdziena raksturojums

Nacionālā drošība ir valsts un sabiedrības īstenotu vienotu, mērķtiecīgu pasākumu rezultātā sasniegts stāvoklis, kurā ir garantēta valsts neatkarība, tās konstitucionālā iekārta un teritoriālā integritāte, sabiedrības brīvas attīstības perspektīva, labklājība un stabilitāte.

Atbilstošs nacionālās drošības stāvoklis ir panākams, sistemātiski plānojot un īstenojot vienotu un mērķtiecīgu nacionālās drošības politiku, attīstot mūsdienu drošības videi atbilstošas efektīvas valsts drošības iestādes un aizsardzības spēku struktūras, ievērojot Latvijas starptautiskās saistības, kā arī turpinot aktīvu darbību Eiropas un transatlantiskajās drošības un aizsardzības institūcijās.

Par īpaši svarīgu nacionālās drošības politikas veiksmīgas īstenošanas priekšnoteikumu ir kļuvusi sabiedrības izpratne par Konceptijā noteiktajiem mērķiem, kā arī tās līdzdalība un atbalsts šo mērķu īstenošanā.

Nacionālās drošības politikas mērķu sasniegšana ir visu valsts institūciju un iedzīvotāju atbildība. Nacionālās drošības garantēšana ir valsts pamatpienākums.

2.2. Nacionālās drošības politikas raksturojums

Nacionālās drošības politika ir iekšpolitisku un ārpolitisku pasākumu kopums, kuru mērķis ir apdraudējumu un potenciālo risku faktoru apzināšana, to novēršana, pārvarēšana un iespējamās negatīvās ietekmes samazināšana. Īstenojot nacionālās drošības politiku, Latvija ievēro starptautisko tiesību principus, kas ietverti Apvienoto Nāciju Organizācijas statūtos, Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas dokumentos, kā arī Latvijai saistošajos starptautiskajos līgumos. Latvijas nacionālā drošības politika tiek īstenota, neapdraudot citas valstis.

Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (turpmāk - NATO) un Eiropas Savienības (turpmāk - ES) dalībvalsts statuss turpina uzlabot Latvijas drošības vidi, maksimāli samazinot ārējo militāro un politisko apdraudējumu. Latvijas mērķis ir kopā ar partneriem stiprināt kopējo Eiropas drošības telpu. Latvijas dalība starptautiskajās miera nodrošināšanas un miera uzturēšanas operācijās, kā arī ES starptautiskajās civilajās misijās (ES likuma varas misijā Kosovā (EULEX Kosovo), ES Novērošanas misijā Gruzijā (EUMM Georgia), ES Policijas misijā Afganistānā (EUPOL Afghanistan)) ir devusi iespēju valstij plašāk iesaistīties globālajos politiskajos procesos un saņemt sabiedroto atbalstu nacionālo drošības interešu īstenošanai. Latvijas interesēs ir spēlēt aktīvu lomu starptautiskās drošības politikas veidošanā starptautisko organizāciju ietvaros, tostarp piedaloties NATO Stratēģiskās koncepcijas izstrādē. Būtiski, lai mūsdienu mainīgās stratēģiskās vides apstākļos jaunā NATO Stratēģiskās koncepcija atspoguļotu pašreizējo drošības situāciju un mūsdienu izaicinājumus.

Latvija kopā ar tās partneriem un sabiedrotajiem saskaras ar dažāda veida apdraudējumiem un izaicinājumiem to drošībai, augošiem reģionāliem spēkiem, nedraudzīgām valstīm, kuru rokās ir kodolieroči, informācijas tehnoloģiju apdraudējumiem un augošas sacensības pēc dabas resursiem. Latvijas nacionālā drošība ir cieši saistīta ar drošību pasaulē, tāpēc svarīgi ir sabalansēt iespējamos riskus ar Latvijas īstenoto drošības politiku, to darot ciešā sadarbībā ar Latvijas sabiedrotajiem un partneriem. Atbildot uz

pašreizējo apdraudējumu, vienlaikus jādomā un jāgatavojas arī iespējamām apdraudējumiem nākotnē.

Pēdējo gadu laikā Latvijas ārējā un iekšējā drošības vidē ir notikušas pozitīvas pārmaiņas, tomēr pastāv potenciāli militārie, ārvalstu izlūkošanas un drošības dienestu, sašķeltas pilsoniskās sabiedrības, ekonomisko interešu, ekstrēmistiski un radikāli orientēto organizāciju, starptautiskā terorisma, kā arī informācijas tehnoloģiju apdraudējumu radītie riski.

Lai valsts spētu efektīvi novērst un pārvarēt potenciālos apdraudējumus nacionālajai drošībai, jāuzlabo vispārējā apdraudējumu pārvaldīšanas kapacitāte. Plānota, saskaņota un izpildes laikā koordinēta valsts drošības iestāžu, Nacionālo bruņoto spēku (NBS) un sabiedrības savstarpējā civilmilitārā sadarbība joprojām ir viens no svarīgākajiem priekšnosacījumiem efektīvai Latvijas valsts rīcībspējai apdraudējuma novēršanā, pārvarēšanā un tā radīto sekas likvidācijā, gan pašas spēkiem, gan arī saņemot palīdzību Ziemeļatlantijas līguma 5.panta ietvaros.

3. Nacionālās drošības apdraudējumu novēršanas prioritātes

3.1. Militārā apdraudējuma novēršana

Izvērst valsts militārā apdraudējuma raksturojums saskaņā ar Nacionālās drošības likumu tiek sniegts Militāro draudu analizē.

Pašlaik Latvijai nepastāv tieši militāri draudi. Lai arī ir bijuši notikumi, kas radījuši bažas par kaimiņvalstu nodomiem, piemēram, militārais konflikts Gruzijā, Krievijas Federācijas un Baltkrievijas Republikas bruņoto spēku mācības *Ladoga* un *Zapad 2009*, drošības situāciju Baltijas jūras reģionā var raksturot kā drošu un stabilu.

Latvijas militārās drošības stratēģiskais pamatprincips ir dalība NATO kolektīvās aizsardzības sistēmā, kas nodrošina, ka iespējamie militārie draudi pret Latviju tiek uzskatīti par kopējiem draudiem NATO.

Valsts apdraudējuma gadījumā NBS sadarbībā ar sabiedroto valstu bruņotajiem spēkiem nodrošina Latvijas valsts sauszemes teritorijas, jūras akvatorijas un gaisa telpas neaizskaramību. Latvijas stratēģiskās intereses ir saistītas ar to, lai arī turpmāk aliansē saglabātu rīcībspēju un efektivitāti. Papildus kolektīvās aizsardzības sniegtajām garantijām, dalība NATO ļauj Latvijai saņemt šādus ieguldījumus drošībā: gaisa telpas patrulēšana, kopējas un regulāras sabiedroto mācības, Lielvārdes lidlauka modernizācijas projekta īstenošana.

Vienlaikus līdz ar dalību NATO un ES Latvijas drošību vēl tiešāk ietekmē starptautiskie drošības procesi un mūsdienu drošības izaicinājumi. Tā kā drošības situācija Latvijā nav nodalāma no drošības pasaulē, ir pieaugusi Latvijas atbildība par starptautisko drošību, tādējādi arī nepieciešamība līdzdarboties tās stiprināšanā.

Latvijai ir svarīgi, lai attīstītos ES un NATO sadarbība, kā arī, lai abas organizācijas spētu viena otru papildināt starptautisko draudu novēršanā un krīžu risināšanā. Latvija atbalsta tādu ES militāro un civilo spēju attīstību, kas veicinātu ES ieguldījumu starptautiskajā drošībā un maksimāli efektīvi izmantotu dalībvalstu resursus.

Tāpat Latvijai būtiska ir Baltijas valstu sadarbība, kas ir viens no galvenajiem reģiona drošības un stabilitātes stiprināšanas elementiem un sekmē Baltijas valstu bruņoto spēku attīstību un to savstarpējo savietojamību.

Attiecībā ar Krieviju Latvijai ir svarīga savstarpējās uzticības veicināšana, īpaši tādēļ, ka Krievijas Federācijas Militārajā doktrīnā kā viens no draudiem minēta NATO globālās lomas palielināšanās, alianses paplašināšanās un tās infrastruktūras attīstīšana Krievijas

pierobežā. Latvija uzskata, ka NATO un Krievijas sadarbības attīstība ir starptautisko drošību veicinošs faktors. Savstarpējā sadarbība arī turpmāk ir jābalsta uz konkrētiem draudu novēršanas vai apkarošanas pasākumiem. Tāpat Latvija atbalsta starptautisko drošību veicinošus bruņojuma kontroles režīmus un maksimālu caurspīdīgumu to ieviešanā un ievērošanā.

Aizsardzības uzdevumu veikšanai un NBS kaujas spēju nostiprināšanai nepieciešams veltīt atbilstošus resursus. Vienlaicīgi, attīstot NBS spējas, Latvija centīsies piedalīties izdevīgos daudz nacionālos projektos, kā arī sniegt pienesumu Latvijas ekonomikai, iesaistot Latvijas uzņēmējus Aizsardzības ministrijas rīkotos konkursos, piesaistot NATO investīcijas un atbalstot aizsardzībai nepieciešamu jaunu tehnoloģiju izstrādi. Aizsardzības uzdevumu īstenošanai būtisks ir sabiedrības atbalsts.

Latvijas prioritātes militārā apdraudējuma novēršanai:

NBS kaujas spēju uzturēšana un attīstība

Lai nodrošinātu valsts aizsardzības uzdevumu izpildi, Latvijas prioritāte aizsardzības jomā ir atbilstošu NBS kaujas spēju uzturēšana un attīstība gan Latvijas teritorijas aizsardzībai, gan kopējo militāro spēju stiprināšanai kolektīvās aizsardzības ietvaros un līdzdalībai starptautiskajās operācijās ārpus Latvijas teritorijas. NBS kaujas spēju nodrošināšanai nepieciešams veltīt atbilstošus resursus.

NBS dalība NATO un ES vadītajās starptautiskajās operācijās

Dalība starptautiskajās operācijās, tai skaitā NATO reaģēšanas spēkos, ar mērķi novērst krīzes un to radītās sekas gan veicina starptautisko drošību un stabilitāti, gan ļauj NBS pilnveidot kaujas spējas un prasmes. Pārredzamā nākotnē NATO operācija Afganistānā paliks kā būtisks NATO uzdevums, kas prasīs arī Latvijas ieguldījumu. Latvijai svarīgi atbalstīt vispusīgu pieeju šādās operācijās, lai krīzes skartā valsts spētu pēc iespējas ātrāk uzņemties atbildību par savu drošību.

Militāro mācību organizēšana Baltijas valstu teritorijā

Lai nodrošinātu NBS spēku kaujas spēju pilnveidošanu un turpmāko izaugsmi, nozīmīgs faktors ir kopīgu militāro mācību ar citām NATO dalībvalstīm organizēšana Latvijas un pārējo Baltijas valstu teritorijā. Starptautiskās militārās mācības nepieciešamas, lai saglabātu un attīstītu NBS kaujas spējas un novērtētu vienību un spēku veidu sagatavotības līmeni un spējas pildīt savus uzdevumus. Reizē kolektīvās NATO mācības apliecina sabiedroto solidaritāti un veicina sabiedrības atbalstu un izpratni par NATO uzdevumiem. Šajā kontekstā kā viens no valsts aizsardzības galvenajiem uzdevumiem, kas Latvijai jānodrošina, ir uzņemošās valsts atbalsta sistēma, kuras ietvaros jānodrošina sabiedroto bruņoto spēku uzņemšana Latvijas teritorijā. Atbildīgajām institūcijām ir jānodrošina uzņemošās valsts atbalsta sistēmas uzturēšana un jāveic pastāvīga savstarpējā koordinācija un apmācības, lai nepieciešamības gadījumā varētu ātri izvērst sabiedroto spēkus. Uzņemošās valsts atbalsta sistēma ir būtiska ne tikai valsts militāra apdraudējuma, bet arī dabas un cilvēku radīto katastrofu seku novēršanas un starptautisko mācību gadījumos.

3.2. Ārvalstu izlūkošanas un drošības dienestu radītā apdraudējuma novēršana

Nozīmīgs nacionālās drošības apdraudējuma faktors ir ārvalstu izlūkošanas un drošības dienestu (turpmāk - ārvalstu specdienestu) darbība Latvijas teritorijā. Ārvalstu specdienestu darbību pret Latviju un tās interesēm var iedalīt politiskajā, militārajā un ekonomiskajā izlūkošanā. To darbība var tikt vērstā gan pret Latvijas nacionālās drošības interesēm, gan apdraudēt NATO un ES kopējo drošību.

Ārvalstu specdienestu darbība Latvijā vērtējama kā aktīva, to darbinieki mērķtiecīgi analizē publiski pieejamo informāciju par Latvijas iekšpolitikas, ārpolitikas, ekonomikas un bruņoto spēku attīstības aktualitātēm, kā arī mēģina iegūt apsteidzošu, operatīvu raksturu

informāciju par minētajiem jautājumiem. Tādējādi ārvalstu specdienestu rīcībā nonāk informācija par lēmumu pieņemšanas gaitu Latvijas institūcijās un politikajā vidē, kas šīm valstīm dod priekšrocības, plānojot savas ar Latviju un Baltijas reģionu saistītās ārpolitiskās, militārās un ekonomiskās aktivitātes, kā arī Latvijas iekšpolitikas un sabiedriskās domas ietekmēšanas pasākumus.

Ārvalstu specdienesti kā informācijas avotus izmanto gan savu diplomātisko pārstāvniecību Latvijā darbiniekus, gan veido savu aģentūras un kontaktpersonu tīklu dažādu valsts pārvaldes institūciju amatpersonu vidū, kas tādējādi nodrošina tiem speciālistu vērtējumu un analīzi par ārvalstu specdienestu interesējošiem jautājumiem. Ārvalstu specdienesti veic arī aktivitātes Latvijas informatīvajā telpā un sabiedrisko organizāciju vidē, tādējādi iespaidojot to darbību atbilstoši savām interesēm un veidojot valstij nelojālu viedokļu popularizēšanu.

Latvijas stratēģiskais mērķis ir veikt pretizlūkošanas pasākumus, identificēt ārvalstu specdienestu darbiniekus, to sadarbības personas, interešu loku un darbības metodes, lai novērstu iespējamā kaitējuma izdarīšanu Latvijas nacionālajām, kā arī NATO un ES interesēm.

Latvijas prioritātes ārvalstu specdienestu radītā apdraudējuma novēršanai:

Starptautiskā sadarbība

Latvijas valsts drošības iestādēm (Satversmes aizsardzības birojam, Drošības policijai un Militārās izlūkošanas un drošības dienestam) jāsadarbojas ar citu NATO un ES dalībvalstu specdienestiem nolūkā savlaicīgi identificēt Latvijas, NATO un ES drošības interesēm bīstamu ārvalstu specdienestu darbinieku izlūkošanas aktivitātes Latvijas teritorijā vai pret tās interešu objektiem ārvalstīs. Valsts drošības iestādēm jāveicina informācijas un pieredzes apmaiņa ar ārvalstu partneru dienestiem par informācijas iegūšanas metodēm un taktiku, kuras var izmantot ārvalstu specdienesti. Nepieciešamības gadījumā Latvijas valsts drošības iestādēm jāiesaistās kopīgās operācijās ar ārvalstu partneru dienestiem, lai novērstu apdraudējumus Latvijas, NATO un ES drošības interesēm.

Valsts drošības iestāžu savstarpējā sadarbība un informācijas apmaiņa

Latvijas valsts drošības iestādēm mērķtiecīgi jāsadarbojas, nodrošinot efektīvu operatīvās informācijas apmaiņu un operatīvo darbību savstarpējo saskaņošanu. Valsts drošības iestāžu operatīvā darba prioritāšu noteikšanai, savstarpējās informācijas aprites, analīzes un izmantošanas veicināšanai mērķtiecīgi jāizmanto Valsts drošības iestāžu padome, kurā ir pārstāvēti visu triju valsts drošības iestāžu vadītāji.

Pretizlūkošanas un valsts noslēpuma aizsardzības pasākumu pilnveidošana

Ārvalstu specdienestu radīto apdraudējumu novēršanas stūrakmens ir efektīva nacionālā pretizlūkošanas un valsts noslēpuma aizsardzības sistēma. Minētās sistēmas mērķtiecīgai attīstīšanai jāietver gan efektīva normatīvā regulējuma izstrāde un pilnveidošana, gan kvalitatīva drošības pārbaužu veikšana personām, kuras pretendē uz speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam saņemšanu. Valsts drošības iestādēm pastiprināti jākontrolē valsts noslēpuma objektu izstrādes, glabāšanas, aprites un izmantošanas kārtības atbilstība normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, īpašu uzmanību pievēršot NATO un ES klasificētajai informācijai. Par svarīgu valsts noslēpuma aizsardzības priekšnoteikumu jākļūst izpratnes par slepenības režīma nepieciešamību veidošana amatpersonām, kuras veic darbu ar valsts noslēpumu.

3.3. Pilsoniskas sabiedrības vienotības apdraudējuma novēršana

Viens no pilsoniskas sabiedrības pamatiem ir sekmīga sabiedrības integrācijas politika. Lai novērstu tādu procesu attīstību, kas var traucēt nostiprināties pilsoniskai sabiedrībai un novest pie sabiedrības sašķeltības, valstij ir jāturpina mērķtiecīga šīs politikas īstenošana.

Latviešu valoda kā valsts valoda un sabiedrību vienojošs elements nav nostabilizējies vairākās jomās, piemēram, biznesā un informatīvajā vidē. Prognozējams, ka nākotnē Latvijā saasināsies valodu konkurence, kurā latviešu valoda var nonākt neizdevīgākās pozīcijās salīdzinājumā ar citām valodām. Šāda situācijas attīstība veicinātu tālāku sabiedrības sašķeltību pēc valodas principa. Nošķirtas informatīvās telpas mazina iespēju valstij vienlīdz efektīvi uzrunāt visu sabiedrību, līdz ar to noteiktai tās daļai neveidojas piederības sajūta Latvijai.

Latvijas sabiedrība ir sašķelta arī pēc attieksmes pret atsevišķiem vēstures jautājumiem. Dažādās attieksmes ietekmē atsevišķu sabiedrības grupu kultūrpolitisko identitāti un pasaules uzskatus, kas var novest pie savstarpējām pretrunām.

Latvijā pastāv reģionālās attīstības atšķirības un depresīvu reģionu veidošanās risks, kas var ietekmēt, piemēram, Latgali, kur sociālekonomiskās attīstības nevienmērīgums, iedzīvotāju etniskais sastāvs, zināma nošķirtība no Latvijas politisko lēmumu pieņemšanas procesiem savstarpēji negatīvi papildina cits citu.

Iepriekš minētie faktori var radīt potenciālu apdraudējumu Latvijas nacionālās drošības interesēm, ko vēl vairāk pastiprina fakts, ka valstī efektīvi nedarbojas spēcīgs sabiedrības integrācijas, nacionālo minoritāšu, naturalizācijas un valsts valodas politiku koordinējošs mehānisms ar skaidri definētām atbildības jomām starp noteiktām valsts institūcijām. To apstiprina fakts, ka nav noteikts atsevišķs formāts iepriekš minēto jautājumu saskaņotai īstenošanai. Kā atsevišķas institūcijas ir likvidētas par integrācijas un pilsonības politikas īstenošanu atbildīgās iestādes, savukārt, samazināta valsts finansējuma apstākļos ir apdraudēta valsts valodas politikas noteikto mērķu pilnvērtīga sasniegšana. Vēl vairāk - to pastiprina tendence, ka informatīvā telpa Latvijā nedarbojas kā vienots faktors un pastāv informatīvās telpas sašķeltības risks.

Turpinoties nenoteiktībai attiecībā pret sabiedrības integrācijas procesiem, mazināsies valsts spējas reaģēt uz šiem apdraudējumiem un to radītajām sekām. Aizvien lielāku ietekmi varētu iegūt tās valstis, kas, ieguldot līdzekļus, centīsies Latvijā izveidot sev vēlamu kultūras, izglītības, valodas, informatīvo un sociālekonomisko vidi.

Sašķeltas sabiedrības ietekme uz nacionālo drošību īpaši negatīvi var izpausties kritiskās situācijās, kad var būt apgrūtināta nozīmīgu lēmumu pieņemšana un īstenošana.

Latvijas stratēģiskais mērķis ir veicināt nacionālas un vienotas valsts, atbildīgas pilsoniskās sabiedrības un Latvijas valstij piederīga pilsoņu kopuma attīstību.

Latvijas prioritātes sašķeltas sabiedrības radītā apdraudējuma novēršanai:

Sabiedrības integrācijas politika

Atbildīgajām valsts institūcijām ir jāīsteno koordinēta rīcība visos valsts pārvaldes līmeņos, lai kopīgi ar nevalstisko organizāciju sektoru veidotu ilglaicīgu sabiedrības integrācijas politiku, kas balstītos uz piederības stiprināšanu valstij, tās pamatvērtībām un valsts valodu kā saziņas līdzekli starp sabiedrības grupām no vienas puses un visu Latvijā pie mazākumtautībām piederošo personu etniskās identitātes saglabāšanu un attīstīšanu, kā arī to interešu pārstāvēšanu no otras puses. Valstij jāsniedz atbalsts mazākumtautību kultūras biedrībām un nevalstiskajām organizācijām, radot iespējas, ka mazākumtautības var izkopt savas kultūras tradīcijas un etnisko identitāti.

Paralēli tam atbildīgajām institūcijām juridiski jāsakārto jautājums par palīdzības, tostarp - finansiālās, saņemšanu no ārvalstīm, kas ir paredzēta nevalstiskajām organizācijām, kuras pārstāv mazākumtautību intereses.

Sabiedrības integrācijas politikai ir jāaptver ne tikai nacionālais līmenis, bet vienlaikus jāveicina Latvijas sabiedrības integrācija plašākā Eiropas vērtību un kultūras telpā, nostiprinot eiropisko identitāti un izpratni par Latviju kā Eiropas valsti.

Būtisks faktors sekmīgai sabiedrības integrācijai ir nevēlamu atšķirību mazināšana starp Rīgu un valsts reģioniem. Valstij jāsniedz atbalsts reģioniem to sociāli politiskās un kultūras dzīves attīstībā.

Pilsoniskās apziņas un vērtību, kā arī piederības Eiropai nostiprināšana sabiedrībā, īpaši skolēnos un jauniešos

Valsts nākotnes attīstības pamatā ir tās jaunatne, tāpēc īpaša uzmanība jāpievērš izglītības politikai un videi, kurā jaunieši iegūst pamatzināšanas un izpratni par valsti. Latvijas interesēs ir jāveido izglītības sistēma, kas jauniešos veicinātu piederības un lojalitātes sajūtas izkopšanu Latvijas valstij un Eiropas kultūras telpai.

Mērķtiecīgi jāstiprina saikne starp skolu jaunatni un valsti, veicinot sadarbību starp izglītības iestādēm un valsts institūcijām. Lai nostiprinātu skolu jaunatnes saikni ar Eiropu, jāveicina Eiropas Savienības valodu zināšanu apguve no 1.klases un jāizmanto šo valodu zināšanas sadarbības organizēšanai starp Latvijas un Eiropas skolām.

Vienotas, vispārpieejamas informatīvās telpas izveide

Katras demokrātiskas valsts un sabiedrības efektīvai funkcionēšanai ļoti svarīgs elements ir informatīvā telpa, ar kuras palīdzību valsts uztur atgriezenisko saiti ar saviem pilsoņiem. Svarīgi ir saglabāt plašsaziņas līdzekļu plurālismu un informatīvās vides daudzveidību, vienlaikus nepieļaujot nevēlamu informatīvās telpas sašķeltību pēc valodu, etniskā vai citiem principiem.

Valstij jāpanāk, ka tiek novērsti šķēršļi, lai nacionālā informatīvā telpa būtu pieejama pēc iespējas lielākai Latvijas sabiedrības daļai, kas ikdienā to patērējot un izmantojot, iegūst sev nepieciešamo informāciju.

Latvijā jāizveido vienota un visiem iedzīvotājiem pieejama informatīvā telpa, nodrošinot pilnvērtīgu piekļuvi alternatīviem, īpaši Eiropas valstu, informācijas resursiem.

Vadoties no sabiedrības integrācijas politikas mērķiem, jāveicina populāru un konkurētspējīgu plašsaziņas līdzekļu produktu rašanos Latvijā izplatītākajās mazākumtautību valodās, kuru saturs būtu vērsts uz Latvijas un eiropisko vērtību popularizēšanu. Vienlaikus ir jāveido tāda informatīvās telpas politika, lai plašsaziņas līdzekļi veicinātu valsts valodas izmantošanu sabiedrībā.

Lai nodrošinātu iespēju izmantot rietumvalstu informācijas resursus, jāsekmē svešvalodu apgūšana dažādās vecuma grupās, īpaši jauniešu vidū. Svešvalodu zināšanas atvieglos iedzīvotājiem iespējas iegūt informāciju no Eiropas masu medijiem.

3.4. Ekonomisko interešu apdraudējuma novēršana

Svarīgs nacionālo drošību veicinošs faktors ir ekonomiskā drošība un spēja realizēt valsts interesēm atbilstošu ekonomisko politiku. Nozīmīgu iesaisti uz ekonomisko situāciju valstī atstāj valsts institūciju īstenotā politika un atsevišķu ekonomisko subjektu īstenotās darbības.

Latvijas ekonomikas straujās, bet nesabalansētās attīstības rezultātā pasaules finanšu un ekonomikas krīzes ietekme uz tautsaimniecību Latvijā bija negatīvāka kā citās valstīs. Krīzes un citu ārējo faktoru rezultātā samazinājās ekonomiskā aktivitāte valstī, kā arī strauji kritās pieprasījums pēc Latvijā ražotām precēm un pakalpojumiem gan ārvalstīs, gan valsts iekšienē. Strauji palielinājās bezdarba līmenis, kā arī pieauga darbaspēka emigrācija uz ārvalstīm.

Būtisks risks ir ekonomiskās vides nestabilitāte un finanšu līdzekļu trūkums Latvijas uzņēmumiem, kas samazina uzņēmumu darbības apjomu un veicina valstij stratēģiski svarīgu uzņēmumu pārdošanu ārvalstu uzņēmējiem par cenu, kas ir mazāka par to ilgtermiņa tirgus vērtību.

Lai vairotu ilgtermiņa valsts ekonomisko suverenitāti, Latvijas stratēģiskajās interesēs ir stabilas un prognozējamās ekonomiskās vides radīšana, uzņēmējdarbības attīstības veicināšana, ārējos tirgos pieprasītu preču ražošana un valsts ģeogrāfiskā stāvokļa izmantošana, lai palielinātu budžeta ieņēmumus un nodrošinātu nodarbinātības līmeņa celšanos.

Latvijas prioritātes ekonomiskās drošības nodrošināšanai:

Stabilas un prognozējamās ekonomiskās vides nodrošināšana

Latvijas valsts institūcijām ir jāveicina sabalansēta valsts ekonomikas attīstība un jārealizē pārdomāta fiskālā politika. Jānodrošina ieinteresēto pušu līdzdalība lēmumu pieņemšanas procesos. Valsts pārvaldē nepieciešams turpināt novērst korupcijas riskus, ieviešot efektīvus iekšējās kontroles pasākumus un nodrošinot nepārprotamus lēmumu pieņemšanas mehānismus, kā arī veidot caurskatāmu un atklātu publisko iepirkumu sistēmu, pilnveidojot administratīvās atbildības mehānismu par pārkāpumiem iepirkumu jomā un nostiprināt soda neizbēgamību. Tiesībsargājošām iestādēm ir nepieciešams turpināt sistemātisku darbību korupcijas apkarošanā, īpašu uzmanību pievēršot augstākā korupcijas līmeņa un "valsts nozagšanas" mazināšanai. Jāuzlabo finanšu sektora uzraudzība, lai nodrošinātu kredītiestāžu darbības stabilitāti. Valsts finanšu politika jāturpina orientēt uz eiro ieviešanu nākotnē.

Ilgspējīgas ekonomiskās izaugsmes veicināšana

Latvijas ekonomikas turpmākajai stratēģiskajai izaugsmei svarīgi turpināt inovācijas procesu attīstīšanu, kas pozitīvi ietekmētu gan valsts konkurētspēju, gan sekmētu straujāku virzību uz zināšanām balstītu ekonomikas modeli, kur dominē augsts produktivitātes līmenis, kvalificēts darbaspēks, kā arī produktu, tehnoloģiju un pakalpojumu ar augstu pievienoto vērtību izstrāde un eksports. Nozīmīgi aktivizēt arī valsts ekonomisko interešu pārstāvniecību ārvalstīs. Lai nodrošinātu priekšnoteikumus tādu preču ražošanai un pakalpojumu sniegšanai, kuriem ir augsta pievienotā vērtība, prioritāra nozīme jāpiešķir zinātnes un pētniecības atbalstīšanai, pārdomātai Eiropas struktūrfondu izmantošanai, inovāciju institucionālās sistēmas kapacitātes attīstīšanai, kvalitatīvas izglītības nodrošināšanai un darbaspēka apmācībai.

Latvijai jāveicina ekonomiskā sadarbība, jāatbalsta investīciju piesaiste, kā arī nepieciešams veicināt eksportu uz tām valstīm, kas savas politiskās ietekmes palielināšanai neizmanto to rīcībā esošās ekonomiskās politikas sviras.

Enerģijas resursu piegāžu nodrošināšana

Latvijai jārada apstākļi stabilām un savlaicīgām nepieciešamo enerģijas resursu piegādēm, kā arī jāatbalsta energoresursus lietderīgi izmantojošu tehnoloģiju ieviešana. Valstij jāveicina dažādu primāro enerģijas resursu veidu izmantošana ekonomikā. Nepieciešams diversificēt būtiskāko enerģijas resursu piegādes avotus, maršrutus un tam nepieciešamo infrastruktūru, balstoties uz ekonomisko izdevīgumu. Latvijai jāatbalsta vietējo atjaunojamo energoresursu izmantošana Latvijas enerģētikas nozarē, kā arī to izmantojošu tehnoloģiju attīstība.

Kā būtiska prioritāte jānosaka ilgtermiņa elektroenerģijas bāzes jaudu nodrošināšana un starpsavienojumu jaudu palielināšana ar kaimiņvalstīm. Jāveicina Baltijas valstu, tostarp Latvijas, integrāciju Eiropas enerģētikas infrastruktūrā.

3.5. Ekstrēmistiski un radikāli orientēto organizāciju radītā apdraudējuma novēršana

Latvijā darbojas vairākas organizācijas, kuru biedru paustie uzskati un sabiedriskās aktivitātes liecina par atbalstu radikālām ideoloģijām. Lai gan šādu organizāciju darbība ir konstatēta, jāsecina, ka tās ir mazskaitlīgas, bez pastāvīgai rīcībai nepieciešamā atbalsta sabiedrībā, tām ir ierobežoti finanšu un organizatoriskie resursi. To aktivitātes pārsvarā

aprobežojas ar mēģinājumiem izvērst savu darbību, konsolidēties ar citām marginālām sabiedrības grupām un popularizēt savas idejas.

Kā būtiskākais apdraudējums ir vērtējami kreisi orientēto radikālo organizāciju centieni savstarpēji apvienoties un legalizēt savu darbību kā politiskām partijām un izvērst arvien plašāku starptautisko sadarbību ar ideoloģiski tuvām organizācijām ārvalstīs.

Latvijas stratēģiskais mērķis ir ierobežot ekstrēmismu visās tā izpausmes formās, īpaši vērsties pret politisko ekstrēmismu un sabiedrības radikālisma izpausmes galējām formām, veikt preventīvus un izglītojošus pasākumus, lai samazinātu riskus, ko sabiedriskajai kārtībai un drošībai varētu radīt radikāli orientētās organizācijas.

Latvijas prioritātes ekstrēmisma apdraudējuma novēršanai:

Starptautiskā sadarbība

Jāsteno efektīva starptautiskā sadarbība starp Latvijas valsts drošības iestādēm un ārvalstu specdienestiem un tiesībsargājošām institūcijām, lai savlaicīgi atklātu Latvijas un ārvalstu ekstrēmistiski un radikāli orientēto organizāciju un to līderu savstarpējos sakarus, pieredzes apmaiņu un plānus piedalīties kādās nacionāla vai starptautiska mēroga protesta akcijās.

Starpinstitucionālā sadarbība un informācijas apmaiņa

Jāattīsta Latvijas valsts drošības iestāžu un tiesībsargājošo iestāžu savstarpējā sadarbība ekstrēmisma izpausmju prevencijā, kā arī aktīvi jāsadarbjas ar nevalstiskajām organizācijām, kas specializējas cilvēktiesību jomā un pārstāv noteiktas sabiedrības minoritātes grupas. Jāveic preventīvais darbs, ieskaitot nepieciešamās izmaiņas normatīvajos aktos, lai novērstu ekstrēmistiski un radikāli orientēto organizāciju mēģinājumus legalizēt savu darbību.

Sabiedrības izglītošana

Jāveic sabiedrības izglītošana par ekstrēmistiski un radikāli orientēto organizāciju darbības mērķiem, īstenoto darbību, radītājām sekām, kā arī to ilgtermiņa ietekmi uz sabiedrības un valsts sociālekonomisko un politisko attīstību. Pieaugošs atbalsts ekstrēmistiski un radikāli orientētām organizācijām no dažādām sabiedrības grupām var veicināt to iesaistīšanos politiskajos procesos, kas var negatīvi ietekmēt sabiedrisko kārtību un drošību, iekšpolitisko stabilitāti kopumā, kā arī valsts starptautisko tēlu.

Jāpanāk, ka tiek samazinātas šo organizāciju iespējas iegūt popularitāti un savas darbības attīstīšanai nepieciešamo atbalstu plašākā sabiedrībā.

3.6. Starptautiskā terorisma apdraudējuma novēršana

Terorisma draudu līmenis Latvijā ir saglabājies zems - šobrīd Latvijā nav konstatētas personas, to grupas vai organizācijas, kas savu ideoloģisko mērķu sasniegšanai plānotu izmantot teroristiskas metodes. Līdz šim Latvijā nav atklātas organizācijas vai personas, kas veiktu tiešu kādas sabiedriskās grupas radikalizēšanu vai personu vervēšanu iesaistīšanai teroristiskās darbībās.

Taču Latvija nav nodalāma no Eiropā notiekošajām likumsakarībām, kur vērojama vispārēja tendence palielināties islāmistu radītajiem terorisma draudiem. Latvija ekstrēmistu vidū tiek identificēta ar Eiropas valstīm, tajās notiekošajiem procesiem un šo valstu īstenoto drošības un aizsardzības politiku. Pašlaik vislielākajam terorisma apdraudējumam ir pakļautas starptautiskajās operācijās esošās NBS vienības un civilie eksperti Afganistānā. Potenciālus terorisma draudus Latvijai var radīt arī pašradikalizējušies indivīdi.

Starptautiskā terorisma attīstības tendences un NATO un ES dalībvalstīs notikušo terora aktu analīze liecina, ka visaugstākā terorisma draudu iespējamība turpina saglabāties pret transporta infrastruktūras objektiem (īpaši civilās aviācijas un dzelzceļa sistēmas objektiem), kā arī cilvēku masveida pulcēšanās vietām. Teroristi terora aktos turpina izmantot improvizētos spridzekļus, kuri pagatavoti no tirdzniecībā viegli iegādājamām eksplozīvām vielām un priekšmetiem. Turpretī terora aktu iespējamība, izmantojot ķīmiskas, bioloģiskas vai radioaktīvas vielas, raksturojama kā ļoti minimāla.

Latvijas stratēģiskajās interesēs ir sniegt savu ieguldījumu cīņā pret starptautisko terorismu, lai novērstu terorisma draudu pieaugumu NATO un ES dalībvalstīs, kā arī savlaicīgi attīstīt modernu nacionālo pretterorisma sistēmu, kura spētu efektīvi novērst un pārvarēt terorisma apdraudējumus to iespējamības strauja pieauguma gadījumā.

Latvijas prioritātes terorisma draudu novēršanai:

Līdzdalība starptautiskajās terorisma apkarošanas operācijās

Starptautiskā terorisma draudu novēršanas jomā Latvijai jābalstās uz priekšstatu, ka valsts nacionālās drošības interesēs ir veicināt terorisma apkarošanu reģionos, kuros bāzējas starptautiskās teroristu organizācijas un notiek teroristu apmācība un terora aktu plānošana pret NATO un ES dalībvalstīm. Tāpēc Latvijai savu resursu ietvaros, kopā ar citu NATO un ES dalībvalstu spēkiem nepieciešams piedalīties starptautiskajās miera nodrošināšanas misijās, lai atbalstītu citu valstu spēju kontrolēt drošības situāciju savā teritorijā, vienlaicīgi novēršot ekstrēmisma ideju un terorisma tendenču izplatīšanos ārpus tradicionālajiem terorisma riska reģioniem Āzijā un Ziemeļāfrikā.

Starptautiskā sadarbība

Valsts drošības iestādēm un citām pretterorisma pasākumos iesaistītajām institūcijām jāattīsta sadarbība ar NATO, ES un citu starptautisko organizāciju pretterorisma institūcijām. Latvijai nepieciešams aktīvi līdzdarboties Eiropas kopējās pretterorisma politikas plānošanā un īstenošanā, veicinot iespējas savlaicīgi novērst terorisma draudus ES valstīm un to iedzīvotājiem. Valsts drošības iestādēm nepieciešams attīstīt sadarbību ar citu valstu specdienestiem pretterorisma jomā, līdzdarbojoties kopēju draudu analīžu sagatavošanā un pretterorisma operācijās.

Valsts, pašvaldību un juridisko iestāžu sadarbība pretterorisma jomā

Pēdējo desmit gadu laikā terorisms ir kļuvis par apdraudējumu, kura novēršana un apkarošana vairs nav tikai šauri valsts drošības iestāžu uzdevums. Nacionālās pretterorisma sistēmas attīstībai jāturpina balstīties uz valsts un pašvaldību institūciju, kā arī juridisko personu mērķtiecīgu sadarbību, veicinot iespējas līdz minimumam samazināt terorisma draudu iespējamību Latvijas teritorijā. Nepieciešams turpināt attīstīt Drošības policijas kā galvenās pretterorisma pasākumus koordinējošās institūcijas valstī kapacitātes, veicinot kvalitatīvu draudu analīžu un novērtējumu izstrādi, pretterorisma preventīvo un reaģēšanas plānu izstrādi dažādām draudu situācijām, kā arī organizējot regulāras pretterorisma mācības.

Terorisma riska objektu drošība

Valsts drošības iestādēm jāturpina apzināt objektus (kritiskās infrastruktūras objektus, cilvēku masveida pulcēšanās objektus utt.), kuri potenciāli varētu kļūt par teroristisku uzbrukumu mērķiem. Nepieciešams nodrošināt objektu drošības pasākumu plānu un procedūru kvalitatīvas izstrādes koordināciju un to īstenošanas efektivitātes kontroli. Par svarīgu priekšnoteikumu efektīvam pretterorisma drošības līmenim objektos jāklūst objektus īpašnieku/tiesisko valdītāju un tajos strādājošo personu izpratnes veidošana par terorisma draudu aktualitāti un veicamajiem pasākumiem to samazināšanai.

3.7. Informācijas tehnoloģiju apdraudējuma novēršana

Viens no aktuālākajiem nacionālās drošības apdraudējuma faktoriem ir informācijas tehnoloģiju apdraudējums jeb pret nacionālās drošības interesēm vērstas darbības elektroniskās informācijas telpā. Apstākļos, kad valsts pārvalde, sabiedrība un ekonomika ir atkarīga no informācijas tehnoloģiju nodrošinātajiem un atbalstītajiem pakalpojumiem, to nelikumīga izmantošana, bojāšana, paralizēšana vai iznīcināšana var radīt draudus valsts un sabiedrības drošībai, sabiedriskajai kārtībai, kā arī var negatīvi ietekmēt valsts ekonomiku. Ar informācijas tehnoloģiju palīdzību ir iespējams apturēt vai pārtraukt valsts informācijas sistēmu un elektronisko sakaru tīklu darbību, apgrūtināt valsts politisko, ekonomisko, militāro lēmumu pieņemšanas mehānismu darbību, dezinformēt sabiedrību, kā arī izraisīt tehnogēnas avārijas.

Šobrīd Latvijas elektroniskās informācijas telpas apdraudējums vērtējams kā mērens, un tam nav būtiskas ietekmes uz nacionālo drošību, tomēr paredzams, ka tuvākajā nākotnē elektronisko uzbrukumu skaits pieaugs un metodes, ar kādām tas tiks veikts - paplašināsies. Lai gan šis apdraudējums pārsvarā gadījumu ir tieši saistīts ar valstī notiekošajiem politiskajiem, militārajiem vai ekonomiskajiem procesiem, nevar izslēgt iespējamību, ka atsevišķos gadījumos elektroniskās informācijas telpā var tikt izdarīti negaidīti "uzbrukumi" ar mērķi paralizēt atsevišķu informācijas tehnoloģiju darbību.

Valsts nacionālās intereses informācijas tehnoloģiju drošības jomā ir nodrošināt informācijas tehnoloģiju drošību, kā arī pilnveidot esošos aizsardzības mehānismus un samazinot t.s. cilvēciskā faktora radītos riskus informācijas tehnoloģiju izmantošanā.

Latvijas prioritātes elektroniskās informācijas telpā esošo apdraudējumu novēršanai:

Tiesiskā regulējuma pilnveidošana

Nepieciešams pilnveidot tiesisko regulējumu, nosakot informācijas tehnoloģiju kritiskās infrastruktūras aizsardzības nodrošināšanas ietvaru, izveidojot efektīvu institūciju informācijas tehnoloģiju drošības incidentu novēršanai, nosakot rīcību informācijas tehnoloģiju drošības incidentu gadījumos, nosakot minimālās drošības prasības valsts un pašvaldību informācijas tehnoloģijām, kā arī precizējot atbildību un tās apmēru par noziedzīgiem nodarījumiem, kas pastrādāti elektroniskās informācijas telpā un pret informācijas tehnoloģijām.

Starpinstitucionālās un starptautiskās sadarbības pilnveidošana

Nepieciešams turpināt uzlabot atbildīgo valsts institūciju sadarbību gan stratēģiskā līmenī, gan operacionālā līmenī, tas ir, elektronisko uzbrukumu novēršanā un to seku pārvarēšanā. Tāpat nepieciešams turpināt uzlabot sadarbību starp valsts institūcijām, pašvaldībām un privāto tiesību juridiskajām personām, lai norisinātos pastāvīga informācijas apmaiņa un augtu savstarpējā sapratne un uzticība.

Ņemot vērā informācijas tehnoloģiju apdraudējuma specifiku, būtiska ir starptautiskās sadarbības veicināšana, sevišķi attiecībā uz sadarbību ar Lietuvu un Igauniju, kā arī ar NATO Kiberaizsardzības izcilības centru Tallinā, tādējādi ne tikai uzlabojot Latvijas spējas reaģēt uz informācijas tehnoloģiju apdraudējumiem, bet arī sniedzot savu ieguldījumu citu valstu informācijas tehnoloģiju apdraudējumu novēršanā.

Apdraudējuma identificēšanas un reaģēšanas pilnveidošana

Lai efektīvi reaģētu uz informācijas tehnoloģiju apdraudējumiem, būtiski ir pilnveidot spēju savlaicīgi atpazīt un identificēt gan iekšējo, gan ārējo apdraudējumu, kā arī veikt šāda apdraudējuma analīzi. Tāpēc būtiska ir pastāvīga atbildīgo valsts institūciju sadarbība, piedalīšanās mācībās un šādu mācību rīkošana Latvijā.

Informācijas tehnoloģiju lietotāju zināšanu pilnveidošana

Neizglītots vai neapzinīgs informācijas tehnoloģiju lietotājs paplašina informācijas tehnoloģiju apdraudējumu, tāpēc būtiska prioritāte ir informācijas tehnoloģiju lietotāju

zināšanu un atbildības apzināšanās pilnveidošana informācijas tehnoloģiju drošības jomā. Tāpēc nepieciešams turpināt līdz šim aizsāktās aktivitātes un organizēt jaunas aktivitātes, kas vērstas uz informācijas tehnoloģiju lietotāju izglītošanu. Par prioritāru uzskatāma valsts institūciju darbinieku izglītošana.

Vienlaikus nepieciešams pilnveidot arī augstākās izglītības sistēmu, veicinot studiju programmu izveidi, kas saistītas ar informācijas tehnoloģiju drošības jautājumiem, tādējādi vairojot zinātnisko potenciālu informācijas tehnoloģiju drošības uzlabošanā.